

УДК 342.34

Тимошенко Ірина Василівна
кандидат юридичних наук
доцент кафедри державно-правових
дисциплін ДВНЗ «Українська академія
банківської справи Національного банку
України»
м. Суми

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Сучасний ритм життя зумовлює стрімкий розвиток інформаційно-комунікативних технологій та проникнення їх в усі сфери життєдіяльності суспільства. Не виключенням є і демократичні інститути, модернізація яких вже активно відбувається у світі в цілому та в Україні, зокрема.

Електронну демократію (е-демократія) визначають як форму демократії, де основним засобом для застосування колективних розумових та адміністративних процесів виступають інформаційно-комунікаційні технології на всіх рівнях – починаючи з рівня місцевого самоврядування й закінчуючи міжнародним. Електронна демократія, як і її традиційна форма, може бути прямою (підготовка законів на основі принципу відкритого коду) та непрямую (електронне голосування, обговорення рішень місцевих органів влади та парламенту, ратифікація або подання в парламент законопроекту, який винесений на публічну дискусію в Інтернет і проголосований там).

Відповідно до концепції створення електронного уряду в Європі передбачається понад 20 видів державних послуг, які повинні надаватись в електронному вигляді, від оформлення водійських прав та сплати податків до реєстрації власного бізнесу і участі в прийнятті державних та муніципальних рішень. Електронна підтримка конституційних політичних прав на участь в управлінні державними справами простягається від інформування про різних претендентів на виборні посади й діяльність партій щодо участі в електронних форумах, в електронному голосуванні (е-голосуванні), електронних виборах (е-

виборах). Формування електронної демократії перебуває на стадії свого становлення і активного розвитку, широко обговорюється та поступово запроваджується.

Метою електронної демократії є систематизація думок і залучення якомога більше громадян й організацій у політичні рішення та процеси. Електронна демократія включає в себе застосування комп'ютерних технологій для інформування населення і влади, прийняття спільних рішень, контролювання виконання цих рішень і т.д. Електронна демократія вимагає від усіх учасників суспільних відносин активної участі в розвитку новітніх інструментів та демократичних процедур, які сприятимуть втіленню цієї ідеї.

У сфері виборчого права використання інформаційно-комунікативних технологій здійснюється для складання списків кандидатів, підрахунку голосів, визначення результатів виборів, електронного голосування, електронної ідентифікації виборця тощо. Використання новітніх технологій у виборчому процесі (зокрема е-голосування) має низку переваг, серед яких можна виділити наступні:

- 1) зручність та доступність процесу голосування для осіб з особливими потребами;
- 2) економія бюджетних коштів та людських ресурсів;
- 3) залучення широких мас молоді та підвищення їх електоральної активності;
- 4) оперативність, прозорість та точність обробки й відображення результатів
- 5) можливість контролю за процесом на будь-якій стадії.

Піонером у розвитку електронної демократії є США, які активно продовжують нарощувати потенціал дистанційного управління та спільного вирішення питань. У Європі одними з перших країн, які запровадили елементи електронної демократії стали Естонія, Італія та Великобританія, частково елементи е-демократії запроваджуються у Франції, Голландії, Російській Федерації та інших. Громадяни цих країн приймають активну участь в

політичних форумах щодо управління містами (Італія, Голландія, Естонія, Велика Британія), в обговоренні питань дорожнього руху (Італія, Франція), в електронному голосуванні та застосуванні електронних урн (Велика Британія, Естонія, Голландія, Російська Федерація) та ін. Естонія є визнаним європейським лідером за створенням системи електронного врядування, а також за рівнем і якістю впровадження інформаційних технологій у державне управління. Майже 95% естонців через Інтернет декларують свої річні доходи та сплачують податки, 98% покупок в Естонії здійснюється електронно, значна частина населення голосує на виборах (20-25%), розпоряджається своїми заощадженнями у банках, має можливість подорожувати по Європі без паспорта, здійснює операції з землею та нерухомістю тощо.

При Раді Європи діє Міждисциплінарна тимчасова спеціальна група фахівців із правових, операційних і технічних стандартів електронного голосування, завданням якої є розробка узгодженого набору стандартів електронного голосування, що відповідає різним умовам країн-учасниць Ради Європи, і на які може орієнтуватись промисловість інформаційної комунікації.

Розвиток електронної демократії автоматично сприяє розвитку самої мережі Інтернет, оскільки потребує рівного і вільного доступу усіх громадян до даного ресурсу та зацікавленості кандидатів і представників влади в розширенні кола активних виборців-користувачів. В Україні станом на 2012 рік за даними Державної служби спецв'язку та захисту інформації України унікальних користувачів мережі Інтернет понад 50% від загальної чисельності жителів України, переважно це люди віком до 40 років. Проте комп'ютерна грамотність населення у найближчі роки має тенденцію до стрімкого зростання, а отже, об'єктивно існує потреба в розвитку електронних засобів комунікації особи і держави.

У 2010 році Кабінет Міністрів України видав розпорядження № 360-р про реалізацію пілотного проекту впровадження технологій електронного уряду на базі Дніпропетровської та Одеської області, основною метою якого є визначення механізмів вирішення проблем, пов'язаних з функціонуванням

електронного документообігу; забезпечення постійного зберігання електронних документів та інших електронних ресурсів, а також захисту інформації; розробка форматів типових електронних документів органів державної влади й органів місцевого самоврядування; підготовка тимчасового регламенту електронного документообігу в органах виконавчої влади. Пізніше Кабінет Міністрів України видав Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» (13.12.2010 р.), та «Питання впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади» (28.12.2011 р.).

Однією з перших спроб впровадити систему електронної демократії стала Програма «Електронне управління та електронна демократія в м. Миколаєві на 2010-2015 рр.», яка була прийнята міською радою з врахуванням набутого досвіду муніципального електронного управління низки українських міст, таких як Одеса, Вінниця, Бориспіль.

Останнім часом в регіонах активно створюються Call-центри місцевої влади через які представники громади можуть звертатись до влади для розгляду і вирішення в установленій законом строк своїх звернень і питань (Одеська обл., Сумська обл., Київська обл. та ін.).

З метою запозичення передового досвіду запровадження електронної демократії на початку червня 2012 р. у Києві була проведена Конференція з запровадження інформаційних технологій та електронного врядування, що відбулася під патронатом Міністерства економіки та комунікацій Естонії.

І хоча, кроки, які здійснює Україна, більше стосуються електронного врядування, проте перші спроби на шляху розвитку електронної демократії все-таки зроблені, а саме вдосконалено системи телекомунікаційних засобів передачі інформації зі збереженням її документального підтвердження, зокрема Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори», впроваджено державний реєстр виборців та ін.

Аналіз ситуації в Україні з розвитком елементів електронної демократії показує, що здійснюються лише початкові базові кроки на шляху використання інформаційно-комунікаційних технологій і темп включення громадян до

здійснення політики у такий спосіб ще занадто повільний, але перспектива недалекого майбутнього невідворотно вимагає активного стимулювання і запровадження здобутків науково-технічного прогресу як в управлінні державними справами, так і вирішенні питань місцевого значення.

Література:

1. Готун А.М. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: *світовий досвід і практика застосування в Україні* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ntzaphil.univ.kiev.ua/web/pages/literature/VTSNUK39-90.pdf>
2. Дубас О.П. Електронна демократія: *сутність і перспективи розвитку в Україні* [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2011_1/43.pdf
3. Кандзюба С. Використання електронних технологій зв'язку у виборчому процесі [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2009-01/Kandzyuba.pdf
4. Доходи від послуг зв'язку за 2011 рік. Дані Державної служби спецзв'язку та захисту інформації України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dstzsi.kmu.gov.ua/dstzsi/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=97714&cat_id=97389&etime=1328863483506

Тимошенко, І.В. Європейський досвід електронної демократії та перспективи її запровадження в Україні [Текст] / І.В. Тимошенко // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Севастополь, 21-23 червня 2012 р.). – Севастополь: СІБС НБУ, 2012. –С. 66-70.